

## POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania R. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o rentę rodzinną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 marca 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 października 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

**1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**

**2. przyznaje adwokat A. C. od Skarbu Państwa - Sądowi Apelacyjnego w [...] kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 16 października 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną R. D. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R. z dnia 31 marca 2014 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 15 maja 2013 r., odmawiającej przyznania ubezpieczonej prawa do renty rodzinnej.

Ubezpieczona R. D. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 października 2014 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 379 pkt 5 k.p.c., przez odmowę ustanowienia dla ubezpieczonej pełnomocnika z urzędu, w sytuacji gdy ze względu na swój stan zdrowia, uzasadniający całkowitą niezdolność do pracy, była ona zupełnie nieporadna w samodzielnym podejmowaniu czynności procesowych, a stopień skomplikowania sprawy znacznie przekraczał możliwości obrony praw wnioskodawczyni przez nią samą, Skarżąca powołała się w ramach tej podstawy zaskarżenia na naruszenie również art. 231 k.p.c., 232 k.p.c., 234 k.p.c. i art. 233 k.p.c.

Wnosząc o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca podniosła, że jej zdaniem skarga jest oczywiście uzasadniona, „wobec rażących naruszeń przez Sąd Apelacyjny w [...] przepisów postępowania, jakie legły u podstaw zaskarżonego wyroku, skutkujących niezgodnym z prawem oraz poczuciem sprawiedliwości rozstrzygnięciem, które to uchybienia w niewątpliwy sposób wpłynęły na wynik przedmiotowej sprawy”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Stosownie do art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych)

winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżąca, wnioskując o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołała się wprawdzie wyłącznie na oczywistą zasadność skargi (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.), jednakże równocześnie w podstawach zaskarżenia sformułowała zarzut nieważności postępowania, który stanowi także samodzielną przesłankę przedsądu (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 3 k.p.c.).

Odnosząc się więc w pierwszej kolejności do tego zarzutu, Sąd Najwyższy stwierdza, że w judykaturze utrwalone jest stanowisko, iż odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika procesowego z urzędu nie może usprawiedliwiać zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, gdyż wniosek ten podlega uwzględnieniu, jeżeli w ocenie sądu udział profesjonalnego pełnomocnika jest potrzebny - art. 117 § 5 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2005 r., III CK 533/04, LEX nr 197647; z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, LEX nr 461625; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 424339; z dnia 18 kwietnia 2008 r., II CSK 636/07, LEX nr 646332 oraz postanowienia: z dnia 15 maja 2007 r., V CSK 37/07, LEX nr 442585 i z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 643/08, LEX nr 610216). Tylko w wyjątkowych sytuacjach nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to jednak tylko tych przypadków, w których strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 195/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 190 oraz z dnia 12 maja 2010 r., I

UK 19/10, LEX nr 603408). Wykładnia ta jest odzwierciedleniem reguł odnoszących się do przyznawania pomocy prawnej w postępowaniu przed sądami krajowymi, przyjętych w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (por. wyroki z dnia 2 marca 1987 r., skarga nr 9562/81, w sprawie Monnell i Morris przeciwko Wielkiej Brytanii, LEX nr 81039; z dnia 16 lipca 2002 r., skarga nr 56547/00, w sprawie P, C. i S. przeciwko Wielkiej Brytanii, LEX nr 75481; z dnia 27 czerwca 2006 r., skarga nr 12825/02, w sprawie Tabor przeciwko Polsce, LEX nr 182158 oraz z dnia 13 marca 2007 r., skarga nr 77765/01, w sprawie Laskowska przeciwko Polsce, LEX nr 248617), a ostatnio również Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-279/09, DEB Deutsche Energiehandels und Beratungsgesellschaft GmbH przeciwko Republice Federalnej Niemiec, Europejski Przegląd Sądowy 2011 nr 8, poz. 35, z głosą P. Czepiela; Europejski Przegląd Sądowy 2013 nr 3, s. 40, z głosą K. Kowalik-Bańczyk).

Należy przy tym podkreślić, że w orzecznictwie przyjmuje się także, iż w okolicznościach sprawy, w której istotą sporu są ustalenia faktów odnoszących się do stanu zdrowia i zdolności do pracy, brak fachowego pełnomocnika zasadniczo nie może być uznany za powodujący pozbawienie strony możliwości obrony jej praw (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UK 343/09, LEX nr 602210; z dnia 21 sierpnia 2012 r., II UK 337/11, LEX nr 1276216).

Warto zaś dodać, że analiza przebiegu procesu w rozpoznawanej sprawie musi prowadzić do wniosku, że skarżąca z pewnością nie wykazywała w postępowaniu przed Sądami obu instancji nieznajomości zasad postępowania lub nieporadności, które uzasadniałyby tezę, że nie była w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (tak przyjął też Sąd Rejonowy, oddalając wniosek skarżącej o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu). Natomiast, co istotne, w postępowaniu apelacyjnym skarżąca w ogóle nie zgłosiła już wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wypada w związku z tym podkreślić, że ocenie Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym, zgodnie z art. 398<sup>1</sup> § 1 k.p.c., podlega właśnie prawidłowość procedowania przez Sąd drugiej, a nie pierwszej instancji.

Co do sugerowanej we wniosku skarżącej oczywistej zasadności jej skargi kasacyjnej należy z kolei stwierdzić, że powszechnie przyjmuje się, iż skarga jest

oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437), jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963r, II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Ocena wniosku skarżącej musi jednakże uzasadniać tezę, że nie spełnia on tak określonych kryteriów przede wszystkim z tej przyczyny, iż nie zawiera jakiegokolwiek jurydycznego wyводу, który potwierdzałby oczywistą zasadność przedmiotowej skargi kasacyjnej. W ramach oceny, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych argumentacji mającej wykazać występowanie deklarowanej przesłanki przedsądu, ponieważ że na tym etapie postępowania podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010

r., II UK 274/09, LEX nr 585794). Wynika to stąd, że na tym etapie przedmiotem badania dokonywanego przez Sąd Najwyższy jest jedynie to, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje i wykazuje choć jedną z podstaw (przesłanek) przedsądu wymienionych w art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Podstawy kasacyjne stanowią natomiast odrębny od przesłanek przedsądu element skargi, w związku z czym nie zastępują one (ani ich uzasadnienie) i nie mogą zastąpić przesłanek przedsądu. Innymi słowy, podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym zostało oparte na treści art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 12 ust. 2 w związku z § 13 ust. 4 i § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.